

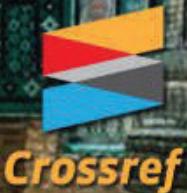

Тадқиқот **uz**

ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

2020

- » Ҳуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидағи изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

conferences.uz

No 19
31 август

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 19-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
6-ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
19-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-6**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
19-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-6**

ТОШКЕНТ-2020

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2020]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 19-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 август 2020 йил. - Тошкент: Tadqiqot, 2020. - 13 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиши йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга баршиланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, очимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фарғона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманганд мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

PhD Шакирова Шоҳида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажида Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чарисев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чарисев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманган мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқовиҷ, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлантириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқовиҷ, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлантириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Сахифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

ЖУРНАЛИСТИКА

1. Dusiyarova Barno Shuhratovna	
“YOU TUBE VA VLOGGING - JURNALISTIKANING KELAJAGI(MI)?”	7
2. Mamarasulova Sitora Baxtiyor qizi	
“PANDEMIYA DAVRIDA DUNYO OAVLARINING RIVOJI VA INQIROZI”	9
3. Ҳусанова Гулҳаё	
“БИЗ ОВҚАТ ҚИЛАМИЗУ АЁЛЛАРИМИЗ РАҲБАР БЎЛИБ, МАШИНАЛАРДА ЮРАДИМИ?”	10

ЖУРНАЛИСТИКА

“YOU TUBE VA VLOGGING - JURNALISTIKANING KELAJAGI(MI)?”

Dusiyarova Barno Shuhratovna
O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar
universiteti talabasi
Telefon raqami: (+998)993306150
Pochta manzili: bdusiyarova@gmail.com

Annotatsiya: ushbu maqolada vloggingning jurnalistikadagi o'rni yoritib berilgan. Vloggerlik haqida ma'lumotlar ham keltirilgan.

Kalit so'zlar: You Tube, vlogger, vlogging, blog, OAVlar

Agar siz muntazam You Tube tarmog'i foydalanuvchisi bo'lsangiz, unda siz 1.300.000.000 insonlardan birisiz. Agar tarmoq haqidagi yuqorida fakt sizni hoziroq You Tubega tashrifingizni ta'minlasa, unda siz har kungi tashrif buyuruvchi 30 million insonlardan biriga aylanasziz! 2005-yilning 14-fevralida professional uchlik: Steve Chen, Chad Hurley va Jawed Karim zamonamizning ikkinchi raqamli eng ko'p foydalanishda bo'lgan va OAVning yangi online turi bo'lishi kutilayotgan tarmoqni yaratdi. Bugungi kun talabi mahalliy gazeta nashrlari imkoniyati cheklanishiga sabab bo'lgani kabi, televideeniye va radio jurnalistikasiga ham o'z ta'sirini o'tkazmay qolmadi. Natija esa: internet tarmog'i obunachilarini auditoriyasi kengayishiga olib keldi. Kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, axborot iste'molchilari o'tkazib yuborilgan dastur yoki eshittirishlarini istalgan vaqtida eng katta video platforma - You Tubeda tomosha qilishlari, yuklab olishlari, yaqinlariga ulashishlari va reaksiya (izoh qoldirish, "like" yoki "dislike" qilish) bildirishlari mumkin. Ma'lumot o'rnida: 10 tadan 6 ta iste'molchi televideiniyedan ko'ra You Tubeni ko'proq kuzatib borishlari ma'lum bo'ldi. Ahamiyatlisi, foydalanuvchi bu platformada turli yo'nalihdagi rolklarni tomosha qiladi: kino, musiqa, animatsion yoki motivatsional roliklar, video o'yinlar, tahliliy va informatsion dasturlar, video darslar va h.k. Shu bilan birga, platforma mahsulotining sifati bevosita "You Tube creator" (You Tube yaratuvchisi), "Video maker" (Video taxlovchi) yoki Vloggerlarga bog'liq.

Vlogger - "Video blogger" jumlasining qisqartma shakli va You Tubeda o'z kanali, obunachilariga ega bo'lgan shaxs. Istaymizmi yo'qmi, bugun jurnalist shaxs oti qatorida blogger so'zi qanchalik ko'p tilga olinsa, vloggerlik - vlogging ham bir kasb oti sifatida lug'atimizdan joy oldi. O'z navbatida qilingan mehnatga yarasha mablag' va foyda keltiradigan faoliyat kasbga aylanadi. You Tube bu shunchaki siz izlagan videolar jamlanmasi emas, kanal yaratib, unda tayyorlagan rolingiz ko'rilgan (просмотр)lar soniga qarab pul ishlash mumkin bo'lgan tarmoq hamdir. Vlog (video blog) - professional kamera va mikrofonda yaratilgan videolardan farqli o'laroq, mobil kamera hamda bir qo'l uzunligicha keladigan masofadan olingan lifestyle rolik. Dastlabki vlog 2004-yilda Andrew Baron va Amanda Congdon tomonidan ishlangan "Rocketboom" nomli kunlik yangilik uzatuvchi video blog bo'lgan. Eng qizig'i, birinchi vloglar shaxsiy saytlarda berib borilgan. You Tube tarmog'i esa keyinchalik, bir yildan so'ng, video blog platformasi sifatida foydalanishga topshirildi. "LonelyGirl15" vlogi esa You Tube va vlogging tushunchalarini birlashtirgan 2006-08- yillarning original sahifasi bo'ldi. Bugun uddaburonroq vlogger ushbu tarmoqda eng ko'pida milliardlar ishlab topishi mumkin! Joriy yil hisob-kitoblariga ko'ra, You Tubening eng boy vloggeri Daniel Middleton, 21 million a'zosi bo'lgan "DanTDM" kanali egasi hisoblanadi. Video o'yinlar sharhi bilan ishlab topgan 16,5 million dollari uni dunyo millionerlari safidan o'rin olishiga sabab bo'lsa ajab emas.

Yurtimizda esa You Tube tarmog'idan foydalanuvchilar soni kam foizlarni tashkil qiladi; vloggerlar esa barmoq bilan sanoqli. Bir tomonidan video sarfi uchun traffik yetishmovchiligi asosiy sabab bo'lsa, ikkinchi tomoni undan yomonroq: aholining IT sohasidagi savodsizligi.

Nesh Pillay "You Tube: jurnalistika uchun xavfmi yoki rivojlantiruvchi qadam? " nomli

maqolasida bir qancha mutaxassislar muhokamasiga vloggerlik journalistika bo'la oladimi degan savolni tashlaydi. Kimdir statistikaga asoslanib, bo'la oladi desa, yana kimdir esa OAVning an'anaviy turlari ishonchliroq degan fikrni bildiradi. Asosiy farq ham shunda: vloggerlar taqdim qilgan informatsiyasi uchun sifatli va ishonchli degan mas'uliyatni bo'yniga olmaydi. An'anaviy OAV esa har bir journalistining bergen materiali uchun javobgar va rasmiylik xarakteriga ega. Televideniying paydo bo'lishi gazeta va radio faoliyatiga to'sqinlik qilmaganidek, OAVning paydo bo'lajak har qanday yangi turi an'anaviy turlari uchun jiddiy xavf tug'dirmaydi. Har qanday yangilik eski tizimdagи o'zgarishlar uchun raqobatdosh kelajakdir.

Foydalilanilgan adabiyotlar:

1. <https://mediakix.com/blog/what-is-vlogging-definition-examples-history/>
2. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Social_impact_of_YouTube
3. <https://www.thedrum.com/news/2015/04/05/youtube-threat-journalism-or-evolutionary-step>

“PANDEMIYA DAVRIDA DUNYO OAVLARINING RIVOJI VA INQIROZI”

*Mamarasulova Sitora Baxtiyor qizi
O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar
universiteti talabasi
Telefon raqami: +998 99 015 29 05
Pochta manzili: sitora_mamarasulova28@gmail.com*

Annotatsiya: ushbu maqlada pandemiya davrida dunyo OAVlarining rivoji va inqirozi oshib beriladi.

Kalit so‘zlar: pandemiya, OAV, bosma OAV, televide niya, radio, ijtimoiy tarmoqlar, reklama.

Bugungi kun taqazosi bilan barcha sohalarda bo`lgani kabi butun jahon media olamida ham o`ziga xos o`sishlar va pasayishlar kuzatildi. Aniqroq qilib aytadigan bo`lsak, ommaviy axborot vositalarining ma'lum turlari ravnaq topgan bo`lsa yana ba`zilari deyarli(uzoq kelajakda kuzatilishi muqarrar bo`lgan) inqiroz yoqasiga kelib qoldi. Bosma nashrlar uchun chinakamiga og`ir davr boshlangan bo`lsa ommaviy axborot vositalarining audiovizual turlari( televide niye va radio) hamda online axborot manbaalari uchun yaxshigina o`sish bo`ldi. Pandemianing bosma OAV sektoriga ko`rsatgan ta'siri bilan mavzuga yondashadigan bo`lsak bu bosma nashrlar inqiroziga asos bo`lувчи omil emas negaki pandemiya juda ko`p nashrlarning bosmadan raqamli nashrga o`tish jarayonini tezlashtirdi. Shunga qaramay an'anaviy usuldan voz kechishni xohlamagan bir qator nashrlar chop etishni vaqtinchalik to`xtatish, ishchilar sonini keskin ravishda qisqartirish va (London South Press nashri) o`quvchilaridan xayr-ehson qilishlarini so`rash orqali masalaga barqaror yechim qidirishyapti. Barcha nashrlar kuchli zarbaga uchragan bo`lsa-da, nashrlarning eng bardoshlilari ya`ni kuchli raqamli xususiyatga ega va o`z biznesini to`g`ridan-to`g`ri yo`lga qo`yganlari vaziyatni deyarli yo`qotishlarsiz davom ettiryapti. Lekin reklama va bosma tarqatishga qattiq ishonadigan va hanuzgacha kuchli raqamli operatsiyalarga ega bo`lмаган nashrlar inqirozni boshdan kechirmoqda. Tadqiqotlarga ko`ra koronavirus pandemiyasi sababchi bo`lgan iqtisodiy qiyinchiliklar OAVda reklama daromadlarining keskin qisqarishiga sabab bo`lmoqda. Umuman olganda, axborot iste`molchilari orasida ko`pchiligi offlaynga qaraganda onlayn rejimda(internetda) axborot va yangiliklarni ko`proq iste`mol qilmoqda. Ushbu jarayon(raqamli nashrlarga o`tish) zamirida qog`oz, siyoh va shunga o`xshash bir qancha resurs xarajatlari bo`lmaydi. Shu ma`noda Covid-19 uzoq vaqtidan beri mavjud va baribir amalga oshirilishi mumkin bo`lgan innovatsiyalarni tezlashtirmoqda. Lekin vaziyat tahlilidan kelib chiqib ommaviy axborot vostilaraning ushbu sektori ustidan aniq hukm chiqarib bo`lmaydi chunki ayanan shu tendensiya 2005-yil Jahon iqtisodiy inqirozi davrida ham yuzaga kelgan va biroz vaqt o`tib yana o`z pozitsiyasini qayta egallagan.

Ommaviy axborot vositalarining audiovizual ayniqsa onlayn rejimdagи sektorlari pandemiya davrida yaxshigina auditoriya yig`ishga muvaffaq bo`ldi. So`nggi yillarda onlayn ommaviy axborot vositalarining zarbalari tufayli televide niyaga iste`mol kamaygan bo`lsa-da pandemiya sharoitida bu sektor auditoriyasi kengaydi. Axborotga bo`lgan ehtiyoj tufayli teletomoshabinlar sezilarli darajada ko`paydi shuning asnosida ba`zi telekanallar o`z kontentlarini yangilashdi ham. Jonli ko`rsatuvlarning kamaygani yirik sport musobaqlarini vaqtinchalik to`xtatilganligi sabab to`g`ridan-to`g`ri translatsiyalarning o`mini ham arxiv materiallar egalladi. Shunday bo`lsa-da teletomoshabinlar auditoriyasi kengaysa kengaydi-ki toraymadi. Masalan koronavirus o`chog`iga aylangan AQSHda televizordan foydalanish 56% ga, Italiya va Janubiy Koreyada esa 12-17% ga oshgan.

Karantin e`lon qilingach dunyoning qator mamlakatlarida shu jumladan O`zbekistonda ham Ish va ta`lim jarajonlari onlayn rejimga o`tdi. Tabiiyki bu o`z o`zidan ijtimoiy tarmoqlarga bo`lgan talabning endilikda birlamchi ehtiyoj darajasiga chiqishiga olib keldi. Ammo aytish joizki shundog`am yildan yilga istiqboli porlayotgan OAVning bu sektori mana bunday vaziyat o`laroq kelajakda ham ommaviylik darajasi to`xtovsiz ravishda oshib borishini isbotlab berdi.

Foydalaniman adabiyotlar ro`yxati:

1. “Centre for media transition” Australia 2018
2. <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/covid-19-media-value/>
3. <https://nenow.in/opinion/covid-19-impact-on-print-media-can-newspapers-survive.html/amp>

“БИЗ ОВҚАТ ҚИЛАМИЗУ АЁЛЛАРИМИЗ РАҲБАР БЎЛИБ, МАШИНАЛАРДА ЮРАДИМИ?”

Хусанова Гулҳаё
Ўзбекистон Журналистика ва
оммавий коммуникациялар
университети талабаси

Аннотация: ушбу мақола гендр тенглиги, бугунги ва ўтмишдаги аёллар ва эркаклар хуқуқлари юзасидан журналистик суриштирув ҳақида.

Калит сўзлар: гендр тенглиги, эркаклар ва аёллар, ўтмиш, бугун, тенг хуқуқлилик, хотиржам бўлинг, эркаклар, асло бундай бўлмайди

Эркак ҳам, аёл ҳам тенг қилиб яратилди. Лекин одамлар инсонларни тенгсиз ҳолатга солувчи қонунларни ишлаб чиқди. Чунки одамлар алмисоқдан, азалдан тенгсизлик қонунларига мослашиб қолган. Бунинг сабаби эса ўзингизга маълум, ибтидоий одамлар давридан ҳам билсак бўладики, аёллар уй ишлари билан машғул бўлган. Эркаклар овга чиқиб, егулик топиб келган.

Бугун-чи? Ов ёки фақатгина дехқончилик қилиб, оила боқадиган вақтлар аллақачон ўтиб кетди. Ақлий меҳнат орқали рўзгор тебратишнинг ўша даврлардагига нисбатан осон йўллари яратилди. Мана шундай жамиятларда яратилган имкониятлардан фойдаланишда аёлларимиз бемалол эркакларга тенг бўла олади. Шунинг учун ҳам барча жамиятларда гендер тенглик масаласига чуқурроқ эътибор берилмоқда. Хўш, юртимизда бу қарашлар қай даражада? Айтайлик, оиласда ўз хоҳиши билан аёлига бирор юмушга кўмаклашган эркакнинг хуқуки камситилган саналадими? Қайси ҳолларда аёлларга имтиёз берилиши керак, қайси ҳолатда эркакларга? Бу каби охири кўринмайдиган саволларга аниқ ва лўнда жавоб топиш осон эмас.

Шунинг учун ҳам ушбу муносабатларни тартибга солиши учун гендер тенглик тўғрисидаги қонунга эҳтиёж бор. 2019 йилнинг 23 августида “Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг хуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида”ги қонунни Сенат маъқуллади. Унинг моҳияти билан яқинроқ танишиш мақсадида юридик фанлари доктори Лола Сайдова билан сухбатлашдик.

— Аёллар ва эркаклар тенглиги бугунги жамиятимизда жуда муҳим. Агар аёл иқтидорига кўра, раҳбар бўлишга лойиқ бўлса, у раҳбарликка аёл бўлгани учунгина олинмаётган бўлса, бу аёлга нисбатан ҳурматсизлик, яъни унинг имкониятларига нисбатан босим. Лекин бальзи эркакларда “нима, энди биз чўмич ушлаб овқат қиламиш-у, хотинларимиз раҳбар бўлиб, машиналарда юрадими?”, деган тушунча бор. Азиз эркакларимиз! Хотиржам бўлаверинг! Аёл раҳбар бўлиб машинада юрса ҳам уйга келиб овқатини пиширишни канда қилмайди. Тўғри, нафс ортидан юриш инсонга хос ҳолат. Лекин раҳбарликка лойиқ кўрилган аёл рўзғорида ҳам, жамиятда ҳам, аввало ўзининг аёл эканини унутмайди.

— Лола опа, эркакларнинг оиласда устун бўлишига, уларнинг айтгани-айтган, дегани-деган бўлиши халқимизнинг қон-қонига сингиб кетган. Бундай вазиятда гендер тенглигига эҳтиёж қанчалик муҳим?

— Албатта, муҳим. Гап шундаки, биз патриархат оиласиз. Буни биз шакллантирмаганмиз, аксинча, минг-минг йиллар давомида шундай. Инсоният ҳамма жойда бир хил яшайди. Барча давлатда ҳар бир оиласининг бошлиғи эркак ва гендер бунга қарши эмас. Бу оиласда эркакнинг бошлиқлигига қарши ҳаракат эмас. Мақсад эркак эришолган чўққига аёл ҳам эришиши мумкинлигини англатиш, холос. Энг камбағал аҳолининг катта қисмини хотин-қизлар ташкил этади. Оиласда жисмоний меҳнатнинг катта қисми аёлнинг гарданнида. Бу тенгликми? Оиласда забардаст оила бошлиғи турса-да, у кучли хилқат деб нега аёлларнинг нозик елкаларига бундай оғир жисмоний меҳнатларни ташлаб қўйдик.

Масалан, уйда сув тугаб қоладиган бўлса, чекка қишлоқдан аёллар олиб келади. Ёки бўлмаса, кичкина ўғил-қизлари олиб келади. Хизмат сафарлари давомида бундай ҳолатларга кўп бора гувоҳ бўлдик. Ёки оиласда ўғил-қизингиз бўлса, албатта, ўғлингизни ўқитасиз. Чунки эртага рўзғорга ёрдамчи, кексайганда кўмакчи деб. Қиз болани эса сизга фойда бермаслигини ўйлаб, эрга берасиз, кутуласиз. У эртага фарзанд тарбиялаши кераклигини

ўйлаб ҳам кўрмайсиз!

Мактабда зеҳни ўткир, аълочи қизларимиз олий маълумотли бўлмайди-да, “3” баҳога зўрга битирган бола эртага олийгоҳни тугатиб, амалдор бўлиб кетади. Хўш, аёлларимизга лавозим, амал ярашмайдими?

— Аёл ва эркаклар нотенглиги мулкий муносабатларда ҳам кўзга ташланади. Бу борада қандай изоҳ бера оласиз?

— Аёллардан кўра, эркаклар кўпроқ мулқдорлиги 4-5 баробар. Биргина оилада ҳам меросни ўғлимизга қолдирамиз, қизимизга эмас. Қиз уйдан кетади, мулкини бошқа хонадондан олади деймиз. Жуда кўп жанжал, оилаларнинг бузилиши ресурсларнинг тенг тақсимланмаганидан келиб чиқади. Нима учун аёллар ўқимишли бўлсин деяпмиз? Агар қиз бола ўқиса, бир соҳани эгаллаб, иш ҳақи оладиган бўлса, ўша оилада жанжал кам бўлади, мерос талашиб жигарлари билан орасини бузмайди. Чунки ўзиниям ресурсга курби етади-да. Шунда у эрига ҳам қарам бўлиб қолмайди. Боқимандалик кайфияти устун бўлмайди. “Керак бўлса, боқади”, деб уйда ўтирумайди. Ўз устида ишлаб, жамиятга ва оиласига фойда олиб келади. Бу, албатта, эркак учун ҳам қулай. Ҳатто, оддий хунар эгаси бўлса ҳам.

Бир нарсани тан олишимиз керак, эркаклар шунчаки эгаллаб турган лавозимини бўшатиб бера олмайди. Чунки табиатан эгалик қилиш ҳисси қон-қонига сингган. Шунинг учун ҳаракат қилияпмизки, иқтидорли аёллар, ўқимишли қизларимиз bemalol имкониятларини ишлата олишсин. Ҳар қандай ишхонага борсангиз, аёл кўтариладиган даражада иқтидорли бўлса, эркак раҳбар уни йўқотишга ҳаракат қиласи. Бу ҳақиқат (аксиома). Аёлни жуда кам кўтаришади.

Оила қуришдан олдин тенг муносабатларни шакллантириш керак. Ҳар бир оила қуришга отланган ёшлар ҳаёт тажрибасига эга бўлиши зарур. Бу эса катталарнинг вазифаси. 18 ёшли йигит-қиз бундай муносабатларга маънавий жиҳатдан ҳам, ахлоқий жиҳатдан ҳам тайёр бўлмайди. Бундан уларнинг болалари азият чекади, холос. Айбиз болалар масъулиятини ёш ота-оналар қанчалик сезади, деб ўйлайсиз? Очиқ айтиш керакки, бу борадаги кўрсаткичларимиз жуда паст. Ўзбекистонда меҳрибонлик уйидаги аксарият болаларнинг ота-оналари бор. Бунинг сабаби юқорида айтганимиздай ёшларнинг келишолмаслиги, ҳаёт тажрибаси йўқлигига. Хотиннинг эрига гап қайтариши, эрнинг эса “менинг айтганим-айтган, деганим-деган...”, қабилидаги фикрда бўлишида. Тасаввур қилиш қийин, лекин улар ўша етимхонага ташлаб кетган фарзандини, жигарининг парчасини жамиятга кераксиз деб ўйлаган. Болалар яшаётгани учун, борлиги учун жазоланган. Албатта, ота-оналари томонидан жазоланган..!

— Аёлларга нисбатан зўравонлик ҳолатлари жуда кўп учрамоқда...

— Зўравонлик бу аёл устидан босим ўтказиш. Энди бу камситиш эмас, жисмоний равишда таҳқиrlаш, уриш унинг соғлиғига зарар етказиш, майиб қилишгача бориб етмоқда. Рухий зўравонлик, доим ота-онасини “йўқлаш”. Аёл киши бундай гапларни эшитавериб, руҳи чўкиб бораверади. Фақат эридан эмас, уйидаги яқинлари ҳам уни пастга ураверса, аёл сўнади. Босим остида яшайди. Иқтисодий босимни айтмасак ҳам бўлади. Бирор жойда ишламаса, турмуш ўртоғидан пул сўраса, бермаса... Ахир аёлнинг ўзига яраша харажатлари бор.

Афсуски, зўравонликка аёлларимиз ҳар кун, ҳар қандай жойларда дуч келиши мумкин. Оилавий зўравонликда уриш, бир-бирини ўлдириб қўйиш, зуғумга чидаёлмаган келин, керак бўлса, фарзандини ўлдиришгача бораётгани бугун ҳеч биримизга сир эмас. Аёллар кўпроқ калтак ейди. Эркакларнинг билагида куч кўпроқ бўлади. “Аёлларнинг тили ёмон”, деб эркаклар ўзини овутади. Лекин ўша тилни шу даражага чиқиши учун қанча зўравонлик қилинган, қанчалик камситилган бўлиши мумкин. Ҳаммасини ҳисобга олиш, аввало, масаланинг моҳиятини қидириш керак.

Аёл яхши кунида ажрашмайди. Пичоқ сүякка бориб қадалсагина, шундай қарор қиласи. Чунки оила деб аталган кичкинагина жамиятни бузиш аёлга хос иш эмас. Тўғри, баъзи аёллар бундан мустасно ҳам эмас. Аммо аксариятининг сабаби тенгизлиқдан келиб чиқади. Аёл том маънода бунёдкор. У оила яратади. Фарзандлар дунёга келтиради. Шундай бунёдкор одамни бадном қилиш мутлақо мумкин эмас.

Боласи билан кўчаларда, бирор жойда яшириниб юрган аёллар қанча. Шунинг учун давлатимиз ғамхўрлик қилиб, бу сиёсатга тўғри баҳо берилиб, Ўзбекистонда 180 дан ошиқ

уйлар, реабилитация марказлари очилди. Ушбу марказлар аёлларни тушкунликдаги руҳий депрессия ҳолати билан қабул қиласиди. Чунки у кўркувда яшаетти.

Жамият ривожланишида аёлларнинг ўрни катта. Ислоҳотлар ҳеч қачон олға юрмайди, агар унинг ичидаги аёл фаол бўлмаса. Зоро, янгилик яратиш аёлнинг табиатига хос. Буни халқимиз ҳам англаб этиши шубҳасиз. Шу кунларда республикамизнинг бир нечта туманларига аёл ҳокимларнинг тайинланаётгани ҳам бу нозик хилқат эгаларига кўрсатилаётган эътибор ва эҳтиромнинг улкан намунасидир.

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 19-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(6-қисм)

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович

Мусаҳҳих: Файзиев Фаррух Фармонович

Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 30.08.2020

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000